

EDIȚIA A TREIA A PROGRAMULUI NAȚIONAL
LECTURACENTRAL: ORIENTĂRI
ȘI CONȚINUT SPECIFIC

Analiză și sinteză:
Margareta CEBOTARI

Bibliotecile în ziua de azi au de realizat misiuni și sarcini tot mai diverse, pentru implementarea cărora sunt necesare asigurarea unor condiții favorabile pentru studiul, informarea și educarea membrilor comunității aflate în aria lor de servire. Ținând cont de aceste considerente, bibliotecarii au un rol bine definit pentru dezvoltarea constantă a cunoștințelor, a abilităților și a competențelor utilizatorilor, satisfacerea nevoilor ce țin de formarea și informarea membrilor comunității conform celor mai înalte standarde de calitate. Amplificarea gamei de servicii, promovarea accesului egal la educație și cultură, la învățarea pe tot parcursul vieții pentru toți membrii comunității mențin rolul important al bibliotecilor în dezvoltarea comunităților.

Inițiat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova în anul 2018, scopul Programului Național *LecturaCentral* (PNLC) este de a promova lectura prin dezvoltarea competențelor de cultura lecturii și cultura informației, pentru minimizarea analfabetismului funcțional, prin centrarea contribuțiilor bibliotecilor din Sistemul Național de Biblioteci, ale comunității, ale factorilor de resort în domeniu și ale celor decizionali la formarea cetățenilor activi ai societății (4).

Ediția a treia a Programului Național *LecturaCentral* este orientată spre intensificarea activității bibliotecilor drept actori-cheie în edificarea comunităților unite, participative, durabile. În acest context, activitățile organizate în cadrul Programului Național *LecturaCentral* – 2020 vor fi orientate pe două axe principale:

- *Biblioteca pentru o comunitate armonioasă, de ordine și respect reciproc;*

▪ *Strategii câștigătoare pentru comunitate – Știința participativă sau Știința cetățenilor.*

Obiectivele Programului Național *LecturaCentral* – 2020 sunt în corelare cu specificul acestei ediții:

- Amplificarea rolului bibliotecilor în minimizarea analfabetismului funcțional;
- Dezvoltarea comunităților prin promovarea științei participative în cadrul bibliotecilor;
- Creșterea ratei de atragere a populației în procesul de lectură, de dezvoltare a competențelor de cercetare participativă prin intermediul bibliotecii;
- Cooperarea eforturilor bibliotecilor, instituțiilor educaționale, uniunilor de creație, institutelor de cercetare în promovarea/ acceptarea lecturii drept indispensabilă dezvoltării unei personalități active civic și educate;
- Reliefarea rolului și a implicațiilor bibliotecii privind direcționarea lecturii spre formarea și educarea unui comportament civilizată al cetățenilor prin însușirea bunelor maniere, pentru dezvoltarea comunității armonioase.

Astfel activitățile organizate de biblioteci în cadrul PNLC au sarcina de a promova inovativ cultura lecturii în scopul educării pe tot parcursul vieții a membrilor comunității, deoarece cultura lecturii este una din condițiile indispensabile unei comunități armonioase constituită din membri cu un nivel înalt de cultură intelectuală și de comunicare (7).

Argumentarea obiectivelor specifice ediției a treia a Programului Național *LecturaCentral*

Conlucrarea autorităților și instituțiilor publice cu alți actori ai dezvoltării comunității, sectorul privat și cel neguvernamental, înțelegerea de către agenți a proceselor de dezvoltare comunitară durabilă, asumarea sprijinirii/ asistării comunităților în amplificarea propriei dezvoltări, reprezintă soluția unei dezvoltări sociale armonioase. Dezvoltarea socială bazată pe învățarea continuă,

valorizarea resurselor informaționale locale/ tradițiilor culturale locale, reprezintă mijloace sigure prin care comunitățile își pot asigura o dezvoltare armonioasă (9, pp. 3, 121).

Evident este importantă contribuția bibliotecilor la educarea, cultivarea și promovarea valorilor principale, valorilor-etalon ale omului: drepturile omului, solidaritatea umană, cumpătarea, modestia, hărnicia, altruismul, idealismul, conviețuirea și relațiile socio-umane, autodeterminarea și demnitatea persoanei etc. În conformitate cu specificul ediției a treia a Programului Național *LecturaCentral*, bibliotecile pot promova, în cadrul activităților organizate, concepte și principii fundamentale morale, cum ar fi:

- Importanța ființei umane, unice și complexe;
- Dezvoltarea și afirmarea personală, demnitatea persoanei;
- Justiția socială, egalitatea de șanse, solidaritatea;
- Comunitatea socio-umană, relațiile umane.

Pentru a gândi sistematic și eficient, pentru a înțelege și utiliza inovațiile, pentru a fi creativ, este necesar un efort constant. Acest efort trebuie susținut și este necesar să fie amplificat pe parcursul întregii vieți. Bibliotecile pot veni în ajutorul dezvoltării personalității puternice. Formarea armonioasă a personalității presupune mai multe tipuri de educație: intelectuală, estetică, fizică, tehnologică, profesională, moral-civică și religioasă etc. Totuși o poziție centrală o ocupă educația intelectuală. Cele mai importante obiective ale acesteia, care pot fi dezvoltate de biblioteci în colaborare cu alte instituții educaționale, sunt:

- Asimilarea unui sistem de cunoștințe fundamentale, formarea gândirii critice de înțelegere și aplicare a acestor cunoștințe;
- Dezvoltarea continuă a orizontului de cultură generală, care facilitează formarea culturii profesionale și creativitatea;
- Dezvoltarea curiozității științifice, a intereselor de cunoaștere, a pasiunii pentru promovarea științei și a culturii umaniste;
- Formarea deprinderilor de muncă intelectuală privind localizarea, selectarea, organizarea și evaluarea informațiilor, asimi-

larea lor prin lectură științifică;

- Dezvoltarea spiritului de observare, a capacității de interpretare a informațiilor asimilate;
- Însușirea metodelor, a tehnicilor de lectură/ învățare eficientă;
- Dezvoltarea inteligenței și a creativității, dimensiuni importante ale personalității omului contemporan;
- Dezvoltarea capacităților de a gândi logic, analitic, critic, sintetic și interpretativ;
- Formarea capacității de invenție și inovație și a atitudinii creative profesionale.

În cadrul procesului de evoluție a unei personalități apte de a se perfecționa pe toată durata vieții, însușirea metodelor și tehnicilor de muncă intelectuală este esențială (6).

În conformitate cu specificul ediției a treia, Programul Național *LecturaCentral* optează pentru centrarea eforturilor bibliotecilor publice pentru promovarea valorilor unei societăți moderne, caracterizată prin: inițiativă, membri responsabili, creativitate, gândire logică, limbaj corect și coerent, educație civică/ comportament civilizată. În acest context vor fi organizate activități legate de atragere a cetățenilor în procesul de cercetare care semnifică știința participativă, știința publică, știința a cetățenilor. Ca rezultat are loc procesul de democratizare a științei, iar biblioteca are rolul de intermediar între elitele științifice și cetățeni.

Educația civică are drept scop formarea calităților cetățeanului activ și responsabil, dezvoltarea competențelor pentru o cultură democratică, capabil să-și asume responsabilitatea pentru propriul destin și destinul comunității. Consiliul Europei a aprobat *Cadrul de referință al competențelor pentru cultură democratică*, care sunt considerate competențe specifice ale educației civice, grupate convențional în patru componente de bază: valori, atitudini, abilități, cunoștințe și înțelegere critică (<https://rm.coe.int/cdc-vol1-/168097e5d1>).

Valorile sunt convingeri generale în ceea ce privește obiectivele principale la care persoanele tind în viață. Acestea motivează persoanele să acționeze și oferă criterii pentru: evaluarea atât a propriilor acțiuni, cât și ale altor persoane; justificarea opiniilor, atitudinilor și comportamentelor; alegerea unei alternative; planificarea comportamentului; încercarea de a-i influența pe alții. Există trei seturi de valori esențiale pentru participarea la o cultură democratică, care trebuie să fie promovate de biblioteci, inclusiv în cadrul Programului Național *LecturaCentral*:

- Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului,
- Aprecierea diversității culturale,
- Valorizarea democrației, justiției, echității sociale, egalității și supremației legii.

În Republica Moldova a fost realizat un studiu de performanță care demonstrează rolul transformator al bibliotecilor publice în procesul educației membrilor comunității, prin organizarea activităților de dezvoltare a relațiilor comunitare, a competențelor sociale și civice, formarea abilităților de relaționare interpersonală și a abilităților sociale etc. (8).

Foarte important este rolul cărții în formarea viitorului cetățean, deoarece „bunătatea, înțelegerea, respectul și iubirea față de semenii, dragostea de Țară, toleranța și coeziunea spirituală în interiorul națiunilor și popoarelor nu vin de la sine, ele vin mult mai ușor prin intermediul cărții” (2).

Pentru a organiza activități productive în domeniul comunicării eficiente cu copiii și adolescenții, se recomandă ca spațiul bibliotecii să fie transformat în loc sigur pentru informare, odihnă și pregătire pentru viață, prin educarea de competențe și abilități de lectură comprehensivă, aptitudini creatoare și atitudini comportamentale de calitate. Cunoștințele acumulate în rezultatul învățării pe parcursul vieții contribuie, în mare măsură, la devenirea omului intelectual. În același timp, este necesară o conduită specifică intelectualului, un comportament bazat pe bune

maniere, care se învață acasă și la școală, în grupuri de studiu și cenacluri literare etc. Comportamentul civilizată se însușește și prin lecturi, în discuții cu oamenii de creație și personalitățile marcante din diverse domenii ale științei, culturii etc. (5).

Aceste considerente, la fel de importante atât în dezvoltarea personală, cât și în crearea unei societăți armonioase, constituie prima axă a specificului ediției a treia a Programului Național *LecturaCentral* – 2020. În acest scop în biblioteci se pot organiza activități care să contribuie la formarea și fortificarea intelectului uman: conferințe științifice și literare, mese rotunde, discuții pe marginea unor subiecte actuale de interes social și comunitar etc.

Un alt specific al ediției a treia a PNLC -2020 ține de includerea în realizarea programului a inițiativelor educative de dezvoltare și promovare a dimensiunilor științei participative/ științei cetățenilor. Astfel, biblioteca va oferi comunității noi modalități de a cunoaște și a se integra în minimizarea fenomenului analfabetismului funcțional. Știința deschisă presupune modalități noi prin care cercetătorii interacționează unul cu celălalt și cu mediul extern, precum și noi moduri de a împărtăși informații. Una din aceste modalități este știința cetățenilor sau știința participativă, care se referă la implicarea publicului în procesul de cercetare. Știința participativă poate să se refere la: realizarea cercetărilor prin implicarea cetățenilor în colectarea datelor, efectuarea experimentelor științifice, soluționarea problemelor de cercetare; o mai bună înțelegere a științei de către public, prin accesul mai larg la informații despre procesul de cercetare (abilitatea de a utiliza date deschise de cercetare sau descărcarea articolelor în acces deschis); abilitatea cetățenilor de a înțelege și a se angaja în activități cu cercetătorii, printr-o comunicare mai deschisă prin bloguri și promovarea științei în mass-media etc. (10, p. 204).

Etape de realizare a Programului Național *LecturaCentral*

Din punctul de vedere al organizării activităților, ediția a treia a Programului Național *LecturaCentral* se va desfășura pe parcursul lunilor februarie – decembrie 2020, dar punctul culminant va fi organizarea unor ample activități de promovare a cărții și lecturii în perioada lunii septembrie (7).

În prima etapă de realizare a programului, Biblioteca Națională a Republicii Moldova va contribui la dezvoltarea competențelor bibliotecarilor, prin oferirea suportului metodologic necesar activităților de formare a culturii lecturii, dezvoltarea serviciilor/ activităților de bibliotecă care pot contribui la formarea unei comunități armonioase, de ordine și respect reciproc și promovarea științei participative. În acest scop în cadrul Centrului de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării a BNRM vor fi organizate traininguri privind dezvoltarea competențelor bibliotecarilor în vederea realizării ediției a treia a Programului Național *LecturaCentral*, conform ofertei educaționale trimestriale. Instruirile tematice vor reflecta specificul PNLC-2020: *Cultura lecturii. Cultura informației – minimizarea analfabetismului funcțional; Biblioteca pentru o comunitate armonioasă, de ordine și respect reciproc: resurse, servicii/ produse; Lectura critică; Tehnologii informaționale pentru dezvoltarea lecturii. Inovații și creativitate; Inițiative ale bibliotecilor în sprijinul Științei participative. Leadership în bibliotecă ș. a.*

Urmează organizarea conferințelor zonale, în patru zone ale republicii, concepute pentru sprijinirea bibliotecilor în implementarea priorităților profesionale, stabilite pentru anul de referință prin cunoașterea experiențelor reprezentative/ istoriilor de succes etc. În acest context vor fi trasate principalele direcții pentru bibliotecile publice teritoriale în realizarea Programului Național *LecturaCentral*, ediția a treia, 2020.

Cea de-a doua etapă va include activitățile din luna septembrie, organizate în biblioteci și centrate pe utilizator în vede-

rea realizării specificului ediției a treia a Programului Național *LecturaCentral*. În această perioadă Biblioteca Națională a Republicii Moldova, în calitate de Centru Biblioteconomic Național, dar și principalul actor al desfășurării Programului Național *LecturaCentral*, va coordona și organiza următoarele activități:

- Conferința Internațională cu participare a specialiștilor din domeniile biblioteconomie, pedagogie, psihologie etc. cu genericul: *Lectura – interferențe biblioteconomice, pedagogice, psihologice și filosofice*, preconizată pentru finele lunii septembrie. Demonstrarea importanței lecturii în dezvoltarea societății moderne va constitui axa comunicărilor și a discuțiilor.

- Campania „Septembrie – nici o zi fără lectură” – BNRM și bibliotecile SNB vor organiza prezentări, lansări de carte; conferințe Skype, comunicare în direct cu autori, cercetători, alți specialiști, alte activități organizate de către bibliotecile participante la Programul Național *LecturaCentral* în conformitate cu agenda lunară, elaborată în prealabil de biblioteci.

- Campania „10 scriitori/ 10 întâlniri/ 10 localități” – în perioada lunii septembrie BNRM va coordona organizarea întâlnirilor scriitorilor cu utilizatorii bibliotecilor publice teritoriale din 10 localități.

- Campania 10 cercetători/ 10 întâlniri/ 10 localități – în perioada lunii octombrie vor fi organizate deplasări în teritoriu cu scopul de a organiza întâlniri ale experților/ specialiștilor notorii în diverse domenii ale științei cu utilizatorii bibliotecilor publice teritoriale.

- Campania „Biblioteca pentru o comunitate armonioasă, de ordine și respect reciproc” – în toate bibliotecile din Sistemul Național vor fi organizate activități de promovare a cărții și lecturii, vor fi dezvoltate servicii de formare a unor competențe de comportament civilizat care se vor încadra în realizarea ODD 2030 (*Obiectivul 4. Educație de calitate*).

- Ciclul de activități științifico-educative cu genericul „Strategii câștigătoare pentru comunitate – Știința participativă sau

Știința cetățenilor” care vor fi orientate pentru intensificarea interacțiunii sferei de cercetare și a comunităților, diseminarea informației pe înțelesul tuturor, o mai bună înțelegere a științei și vor include: întâlniri cu cercetătorii în bibliotecile din SNB cu scopul de a promova știința participativă în rândurile utilizatorilor, implicarea acestora pentru colectarea datelor în cadrul unor cercetări științifice, efectuarea experiențelor științifice, activități de promovare a științei etc.

În etapa a treia a realizării Programului Național *LecturaCentral* BNRM va organiza festivitatea de promovare a rezultatelor *Topului celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2019*, studiu sociologic realizat anual de către BNRM. Vor fi anunțați și premiați învingătorii concursurilor naționale anunțate în cadrul ediției a treia a Programului Național *LecturaCentral*:

- *Cel mai activ cititor;*

- *Cel mai original proiect de promovare a cărții și lecturii, inclusiv cu ajutorul tehnologiilor moderne de informare și comunicare;*

- *Cel mai original proiect de promovare a cărților din „Topul celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2018” (realizat anual de BNRM);*

- *Biblioteca cu cel mai ingenios/ original concept de organizare a Programului Național LecturaCentral, ediția a 2-a, 2019;*

- *Cel mai bun eseu despre lectură.*

Concursurile vor avea la bază activitatea bibliotecii din perioada 1 ianuarie – 1 noiembrie 2020. Bibliotecile participante la concursurile ediției a treia a Programului Național *LecturaCentral* vor prezenta dosare de evaluare conform componentelor stipulate în „Regulamentul de organizare și desfășurare a concursurilor naționale în cadrul Programului Național *LecturaCentral*” (Anexa nr. 1). Juriul va desemna laureații concursurilor la nivel național, în baza dosarelor prezentate de Centrele biblioteconomice teritoriale/ Centrele biblioteconomice departamentale. Data-limită de prezentare a dosarelor – până la 15 noiembrie 2020.

Rezultatele *Topului celor mai citite 10 cărți, editate în anul*

2019 (în baza sondajului realizat de BNRM) și ale concursurilor ediției a treia a Programului Național *LecturaCentral* vor fi anunțate în cadrul Forumului Managerilor din Sistemul Național de Biblioteci al Republicii Moldova.

Rezultate estimate

În mod special, ediția a treia a Programului Național *LecturaCentral-2020* poate contribui la soluționarea problemelor educației membrilor comunității pentru responsabilitatea civică prin cunoașterea, învățarea, implementarea valorilor și principiilor morale ale unei societăți democratice.

Utilizarea bibliotecii pentru cercetare și informare în scopuri educaționale și de loisir contribuie la comunicarea informală a membrilor comunității, la captarea unor experiențe de viață, la edificarea unor comunități armonioase, de drept și respect. În acest scop bibliotecile publice vor amplifica efortul pentru a satisface cerințele și necesitățile tuturor grupurilor din comunitate și pentru a asigura egalitatea de șanse pentru dezvoltarea personalității pe parcursul vieții (1, p. 17).

Realizarea obiectivelor PNLC-2020 va facilita dezvoltarea interesului membrilor comunităților pentru lectură, formarea competenței de cultura lecturii, cultura științei, promovarea conceptului științei deschise, științei participative, dezvoltarea cetățeanului activ și creativ cu abilități de gândire și analiză critică. Prin intermediul Programului vor fi cooperat eforturile instituțiilor bibliotecare, educaționale, uniunilor de creație și artă pentru promovarea valorilor unei societăți moderne, caracterizată prin: inițiativă, membri responsabili, creativitate, gândire logică, limbaj corect și coerent, comportament civilizată.

Activitățile organizate în cadrul PNLC vor avea un impact major asupra bibliotecii ca instituție și asupra membrilor comunității, în sensul creșterii numărului de utilizatori activi, oferirea unor servicii cât mai diverse și atractive. În același

timp, vor crește beneficiile indirecte ale activităților organizate de biblioteci asupra dezvoltării comunității prin contribuția la educație, la înțelegerea democrației etc. Formarea și dezvoltarea competențelor de cultura lecturii, cultura informației, de gândire critică vor contribui la creșterea calității vieții membrilor comunității. Astfel biblioteca va demonstra că este o instituție importantă și activă a comunității (3).

Promovarea on-line a activităților Programului Național *LecturaCentral* a fost realizată cu succes pe parcursul a două ediții din anii 2018/ 2019 și va continua în cadrul ediției a treia. Distribuirea informațiilor despre activitățile creative organizate de bibliotecile din Republica Moldova convinge membrii comunităților, factorii decizionali ai administrației publice locale asupra utilității și interesului membrilor comunității pentru continuitatea Programului Național *LecturaCentral* (<https://www.facebook.com/groups/205286133498142/>).

Strategia IFLA 2019-2024 reafirmă rolul vital al bibliotecilor ca instituții cu un demers clar de a ajuta comunitățile, ca instituții care contribuie la formarea unor societăți alfabetizate, informate și participative.

Referințe bibliografice:

1. BIBLIOTECA publică: Linii directoare IFLA/ UNESCO pentru dezvoltare. Chișinău: Epigraf, 2007, 92 p.
2. CEMORTAN, Stela. Cartea pentru copii în formarea viitorului cetățean. In: Cartea. Biblioteca. Cititorul: Buletin metodic. Fascicula nr. 23. Chișinău, 2014, pp. 27-33.
3. ERICH, Agnes. Biblioteca publică și rolul ei în comunitate [online]. [citat 01.02.2020]. Disponibil: <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A27026/pdf>
4. LECTURACENTRAL: În ajutorul activității de promovare a cărții și lecturii ca bază pentru cunoaștere, știință și cultură: Platforma on/ offline pentru bibliotecari. Coordonator: Biblioteca Națională a Republicii Moldova. alcătuitor: Vera Osoianu-Filip. Chișinău: BNRM, 2017. 132 p. ISBN 978-9975-3096-6-0 [citat 05. 02. 2020]. Disponibil: <https://lecturacentral.files.wordpress.com/2017/08/citate.pdf>

Metodologii, algoritmi, tehnologii

5. POHILĂ, Vlad. O șansă sigură pentru formarea intelectului: biblioteca. In: BiblioPolis. 2009, vol. 30, nr. 2, pp. 5-10.
6. PORUMBEANU, Octavia-Luciana. Elemente privind procesul de lectură. In: Porumbeanu, Octavia-Luciana. Managementul cunoașterii și structurile infodocumentare. București: Ed. Univ. din București, 2011, pp. 228-230.
7. PROGRAMUL Național *LecturaCentral*, ediția a 3-a, 2020: Proiect, anexa 2. coordonatori: Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexei Rău”; Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Chișinău, 2019. 14 p. Manuscris.
8. ROLUL bibliotecilor în procesul educației civice = Роль библиотек в процессе гражданского воспитания. Chișinău: Princeps, 2017. 78 p.
9. STĂNICĂ, Viorel. Dezvoltare comunitară: Suport de curs. București, 2012, 224 p. [citat 03. 02. 2020]. Disponibil: http://www.politicipublice.ro/uploads/dezvoltare_comunitara.pdf
10. ȘTIINȚA deschisă în Republica Moldova: Studiu. Coordonat: Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale. Chișinău, 2018, 263 p. [citat 03.02.2020]. Disponibil: https://www.academia.edu/38197771/Stiinta_deschisa_in_Republica_Moldova_Open_Science_in_the_Republic_of_Moldova